

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

เครื่องปั้นดินเผา ถือเป็นผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม สะท้อนผ่านภูมิปัญญาการผลิต รูปแบบ และ ลวดลายของผลิตภัณฑ์ เช่น ถ้วย ชาม สังกโลก ที่จังหวัดสุโขทัย เครื่องปั้นดินเผาบ้านเชียง จังหวัด อุดรธานี เครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง จังหวัด เชียงราย ชามตราไก่ จังหวัดลำปาง และผลิตภัณฑ์ศิลาดล จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ เตาเผา ที่ใช้เผาเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ก็สามารถสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมของภูมิ ปัญญาได้เหมือนกัน เช่น เตาเวียงกาหลง จังหวัดเชียงราย เตาทุเรียงจังหวัดสุโขทัย เตาแมงป่อง จังหวัด สุโขทัย เตาอินทิล จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป เส้นเวลาของวัฒนธรรมก็เกิดการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากวัฒนธรรม ความต้องการที่เปลี่ยนไป โดยมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมที่แฝงด้วยวัฒนธรรมเริ่มผลิตน้อยลง เพราะความต้องการ ของตลาดเปลี่ยนแปลงไป ผู้ผลิตหรือช่างปั้นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด เมื่อเวลาผ่านไป ภูมิปัญญา ดั้งเดิมก็เริ่มสูญหายหรือเสื่อมลง ตามทักษะที่ขาดการฝึกฝน ยิ่งเมื่อเวลาผ่านไปจากรุ่นสู่รุ่น ร่วมกับการ ขาดการสืบทอด ยิ่งเป็นตัวเร่งให้ภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในการผลิตผลิตภัณฑ์เสื่อมลงอย่างรวดเร็ว ปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์ส่วนหนึ่ง ได้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์

สำหรับเตาเผาที่เช่นกัน ปัจจุบันวิกฤตพลังงานมีผลทำให้ต้องมีการปรับปรุงระบบการผลิตเพื่อ ลดต้นทุนด้านพลังงาน กล่าวคือ มีการผลิตเตาเผาที่สามารถลดการสูญเสียความร้อนเมื่อเทียบกับเตา แบบโบราณ มีความสามารถในการเพิ่มความร้อนได้รวดเร็ว เช่น เตาที่ใช้อิฐทนไฟเป็นฉนวน เตาที่ใช้ไฟ เบอร์เป็นฉนวน โดยเฉพาะเตาชนิดไฟเบอร์มีการใช้มากในระดับอุตสาหกรรม ส่งผลให้เตาโบราณถูกลด บทบาทลงหรือลดการใช้ลง ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้าง และการควบคุม ก็เสื่อมลงไปด้วย ซึ่งเตา โบราณเป็นเตาที่ต้องอาศัยทักษะสูงในการควบคุมเตา เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีการสูญเสียน้อย

ในพื้นที่ ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นแหล่งกำเนิดเตาโบราณที่ชื่อ “เตาอินทิล” ปัจจุบัน ไม่ได้ใช้งานแล้ว เพราะไม่มีผู้ประกอบการอาชีพผลิตเครื่องปั้นดินเผาแล้ว แต่ใน ชุมชน โดยเฉพาะสถานศึกษา ได้แก่ โรงเรียนบ้านป่าจิ้งจอกวิทยา ได้พยายามที่จะฟื้นฟูวัฒนธรรมแห่ง ภูมิปัญญาการผลิตเครื่องปั้นดินเผาและการใช้ประโยชน์เตาอินทิลขึ้นมาอีกครั้ง โดยบรรจุองค์ความรู้ เกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเข้าไปในกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้นักเรียนได้เรียนรู้ เพื่อการอนุรักษ์ ไว้ และสามารถยึดเป็นอาชีพได้ โดยบูรณาการเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นจุดแข็งของ จังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนของผู้วิจัยนั้น ในฐานะตัวแทนของภาควิชาการ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน โดยทำกิจกรรมอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการผลิตเครื่องปั้นดินเผา โดยเตาที่โรงเรียนสร้างขึ้นมีต้นแบบเป็นเตาอินทิล ซึ่งชุดความรู้เกี่ยวกับการควบคุมเตานั้นสูญหายไปหมดแล้ว จึงเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียน กล่าวคือ ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมการเผาไหม้ของเตาให้มีประสิทธิภาพได้ นำมาซึ่งการสูญเสียเชื้อเพลิงโดยไม่จำเป็น ผลิตภัณฑ์เสียหาย และขาดคุณภาพ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการเผาไหม้ของเตาอินทิลที่สร้างขึ้น เพื่อความสามารถในการควบคุมเตาของผู้ใช้ เพื่อให้กิจกรรมเสริมหลักสูตรของโรงเรียนสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเจตนารมณ์ของความต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถพัฒนาเป็นอาชีพได้ นำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชน

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

- 1) ศึกษาพฤติกรรมการเผาไหม้ของเตาเผาเซรามิกที่ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง กรณีศึกษาเตาอินทิล
- 2) สร้างชุดความรู้เกี่ยวกับการควบคุมเตาเผาและการเผาที่มีประสิทธิภาพของเตาเผาที่ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง
- 3) ถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับเตาและการเผาให้กับบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านป่าจี้วังแดงวิทยา

1.3 ขอบเขตของโครงการวิจัย

- 1) พฤติกรรมการเผาไหม้ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างอุณหภูมิ เวลา และปริมาณเชื้อเพลิง
- 2) สร้างชุดความรู้ โดยการผลิตคู่มือการควบคุมเตา และเทคนิคการเผา
- 3) ถ่ายทอดภูมิปัญญาเกี่ยวกับเตาและการเผาเตาอินทิล ให้กับบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านป่าจี้วังแดงวิทยา โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมเตา และเทคนิคการเผา

1.4 กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

ภูมิปัญญาเชิงวัฒนธรรม ถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญมาก นำมาซึ่งอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นจุดร่วมเชิงสัญลักษณ์ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตัวตนและบรรพบุรุษ เกิดเป็นสายใยเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ดังนั้น กิจกรรมใดก็แล้วแต่ที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาเชิงวัฒนธรรมควรได้รับการส่งเสริม